

การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนในระดับโลกและต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ย้อนพินิจแนวคิดการผงาดอย่างสันติ (Peaceful Rise)

พลตรี ดร.ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล

ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

E-mail: chaiyasit2000@yahoo.com

Received: 13 March 2019 / Revised: 29 November 2019 / Accepted: 4 December 2019

บทความนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการย้อนพินิจแนวคิดการผงาดอย่างสันติ (Peaceful Rise) ในช่วงสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ซึ่งเป็นผู้นำรุ่นที่ ๔ ของจีน ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนในช่วงปี ค.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ ในช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์การเมืองโลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็น ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ทำให้ภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threat) ที่มีการเผชิญหน้าด้วยกำลังทหารในภูมิภาคต่าง ๆ จากปัญหาความขัดแย้งในลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงยุคสงครามเย็นได้ลดลงไปมาก จนนำไปสู่การถอนทหารในหลายพื้นที่และประเทศต่าง ๆ ได้ลดกำลังทหารเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศ และก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ (Non Traditional Threat) ที่เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจและการแข่งขันทรัพยากร จนเกิดเป็นปัญหาอาชญากรรม

ข้ามชาติในหลายรูปแบบ เช่น การค้ามนุษย์ การค้าสิ่งผิดกฎหมาย ยาเสพติดและปัญหาชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ส่งผลให้รูปแบบความมั่นคงได้ขยายขอบเขตจากการเมืองและการทหารครอบคลุมในหลายมิติมากยิ่งขึ้น (Comprehensive Security) โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ทุกประเทศต้องหันหน้ามาให้ความร่วมมือกัน ภายใต้การแข่งขันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยมีการสร้างมาตรการความไว้วางใจระหว่างกัน (Confidence Building Measure) ในหลายรูปแบบทั้งที่ผ่านองค์กรภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (Nongovernmental Organizations: NGOs) เพื่อสร้างความมั่นคงในภูมิภาคต่าง ๆ (Rourke, John T., 2008, pp. 147-149)

จีนเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพในการพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ย่อมมีแนวทางในการดำเนินยุทธศาสตร์ทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาคเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ โดยอาจวิเคราะห์ได้จากประเด็นแนวคิดและแนวนโยบายของจีนในยุคสมัยดังกล่าว ที่ได้มีการนำเสนอต่อเวทีสาธารณะต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนในระดับโลก : การผงาดของจีนอย่างสันติ (Peaceful Rise of China)

ในยุคของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา นักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีน คือ เจิง ปี้เจี้ยน (Zheng Bijian) ประธานคณะที่ปรึกษาด้านการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในขณะนั้น เมื่อครั้งไปเยือนสถาบันบรูคคิงส์ (Brookings Institution) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี สหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ กล่าวถึงการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศอันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศโดยเน้นว่า จีนไม่ใช่ภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ รวมทั้งนำเสนอแนวคิดของการผงาดอย่างสันติของจีน (Peaceful Rise) จำนวน ๑๐ ประเด็น (Bijian, Zheng, 2005) กล่าวคือ

“... ประการแรก การพัฒนาร่วมกันและการมีผลประโยชน์ร่วมกันจะนำให้ทั้งจีนและสหรัฐฯ สามารถขยายความร่วมมือครอบคลุมทุกมิติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การทหารและความมั่นคง...

ประการที่สอง ต้องเข้าใจความสัมพันธ์แบบพหุภาคีระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ให้ลึกซึ้งทั้งการเป็นหุ้นส่วนในด้านการตลาด โอกาสทางเศรษฐกิจและความมั่นคง...

ประการที่สาม ผู้นำจีนมีภาระหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในอนาคตของจีนจากจำนวนประชากรที่มากถึง 1,300 ล้านคน...

ประการที่สี่ จีนต้องเตรียมความพร้อมในยุทธศาสตร์สามก้าวในการพัฒนาเศรษฐกิจ การรักษาอุดมการณ์และการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม...

ประการที่ห้า จีนจะพัฒนาประเทศตามแนวทางเฉพาะของตนเอง...

ประการที่หก จีนเห็นความสำคัญในเรื่องความมั่นคงด้านพลังงาน...

ประการที่เจ็ด จีนจะเป็นประเทศใหญ่ที่มีความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจและจะไม่แสวงหาการเป็นเจ้าวงการทหารของโลก...

ประการที่แปด พรรคคอมมิวนิสต์จะยึดแนวทางสันติในการบริหารประเทศและจะไม่สร้างความหวาดระแวงให้กับสหรัฐฯ ...

ประการที่เก้า จีนได้มีความมุ่งหมายที่จะแลกเปลี่ยนคณะกรรมการเพื่อความร่วมมือระหว่างกันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ...

ประการที่สิบ จีนกับสหรัฐฯ ควรใช้โอกาสสร้างความร่วมมือผ่านประเด็นในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น...”

แนวคิดที่ เจิง ปี้เจี้ยนนำเสนอเกี่ยวกับการก้าวอย่างสันติวิธีของจีนเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศได้สอดคล้องกับสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี หู จิ่นเทา(Hu Jintao) ที่ได้กล่าวในที่ประชุมในโอกาสครบรอบ ๖๐ ปีแห่งการก่อตั้งสหประชาชาติ ณ องค์การสหประชาชาติในมหานครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ (Jintao, Hu, 2005) โดยเน้นย้ำแนวทางสันติในเวทีประชาคมระหว่างประเทศ (International Community) ว่า

“...ประชาคมระหว่างประเทศต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเพื่อลดความหวาดระแวงและส่งเสริมการพัฒนาร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนของทุก ๆ ประเทศ...แนวโน้มของโลกในอนาคตจะพัฒนาไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจจากกระแสการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าที่รวดเร็วด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีทำให้ทุกภูมิภาคของโลกมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ยิ่งมีความจำเป็นที่ต้องมีความร่วมมือกันระหว่างประเทศมากขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อเผชิญกับปัญหาที่ข้ามพรมแดน เช่น สภาวะแวดล้อมที่เป็นมลพิษ การแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและโรคระบาดที่ร้ายแรง เป็นต้น ซึ่งควรดำเนินการดังนี้

ประการแรก ดำเนินความร่วมมือในแบบพหุภาคีบนพื้นฐานของความมั่นคงร่วมโดยละทิ้งความหวาดระแวงในช่วงยุคสงครามเย็นและสร้างแนวคิดความมั่นคงใหม่ด้วยการสร้างความเชื่อใจ เชื่อมั่นในผลประโยชน์ ความเท่าเทียมกันและมีความร่วมมือกัน รวมทั้งมีกลไกสร้างความมั่นคงร่วมและการป้องกันความขัดแย้งอย่างสันติวิธี...

ประการที่สอง ยึดมั่นในความร่วมมือเพื่อการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันโดยเปิดโอกาสและลดอุปสรรคข้อจำกัดระหว่างกัน...

ประการที่สาม สร้างจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์...ประการที่สี่ ส่งเสริมการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติและกิจกรรมระหว่างประเทศเพื่อสร้างความสงบสุขและการพัฒนาร่วมกันบนพื้นฐานของการเคารพและยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติ...”

ถ้อยแถลงของประธานาธิบดี หู จิ่นเทา เกี่ยวกับจุดยืนของจีนในเวทีประชาคมโลกและได้ต่อยอดแนวคิดของเจิง ปี้เจี้ยน ซึ่งเป็นประธานคณะที่ปรึกษาทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เกี่ยวกับบทบาทของจีนในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ จาง หยุนหลิง (Zhang Yunling) และถัง ซื่อผิง (Tang Shiping) ได้วิเคราะห์บทบาทของจีนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจนทำให้สามารถประเมินยุทธศาสตร์ในระดับโลกหรือมหายุทธศาสตร์ของจีน (China's Grand Strategy) อันเป็นการยกระดับทางยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาค (Regional Strategy) (Yunling, Zhang and Shiping, Tang, 2005, pp. 48-68) สรุปได้ดังนี้

๑. จีนมุ่งคืนสู่ความยิ่งใหญ่ดังในอดีตด้วยการเป็นมหาอำนาจจากขนาดของประเทศ จำนวนประชากรและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่จีนระลึกรู้สึกอยู่เสมอว่าสหรัฐฯ เป็นอภิมหาอำนาจที่จีนต้อง

ความร่วมมือพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ จีนจะเพิ่มความแข็งแกร่งของประเทศรวมทั้งความเข้มแข็งทางการทหารเพื่อรักษาสถานภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

๒. จีนต้องการดำรงความมีเสถียรภาพอันเป็นผลจากนโยบายสันติสมัยใหม่ของ เติ้ง เสี่ยวผิงและรักษาสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศให้มีความสงบเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ และประเทศเพื่อนบ้านของจีน

๓. จีนเน้นการเป็นประเทศใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่มุ่งแสวงหาการเป็นผู้นำในกิจการระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกโดยดำเนินกิจกรรมผ่านองค์กรสถาบันและกลไกต่าง ๆ แบบพหุภาคี (Multilateral Institutions) เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจรวมทั้งร่วมปรึกษารือระหว่างประเทศเพื่อสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures: CBMs) ในการบริหารจัดการด้านความมั่นคงบนพื้นฐานของแนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การเห็นประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอภาคกันและมีความร่วมมือกัน

๔. จีนเน้นการดำเนินการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความมั่นคงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของโลก โดยดำเนินนโยบายอย่างอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งยึดถือกรอบปฏิบัติของสหประชาชาติและจะต่อต้านการแทรกแซงกิจการระหว่างประเทศ

การเชื่อมต่อแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนสู่ระดับภูมิภาค

สำหรับสถานการณ์ในระดับภูมิภาค หลังจากเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเอเชียปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เริ่มต้นจากค่าเงินบาทของไทยและลุกลามไปยังประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้ทำให้กลุ่มประเทศในอาเซียนเห็นความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกับประเทศจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในภูมิภาคร่วมกัน โดยเฉพาะจีนได้แสดงบทบาทในความเป็นผู้นำในฐานะประเทศใหญ่ที่ต้องมีภาระผูกพันในการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจด้วยการรักษาระดับค่าเงินหยวนของจีนไว้เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบที่จะเป็นการซ้ำเติมต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

มีข้อน่าสังเกตที่ชัดเจนว่าผู้นำจีนยังคงยึดแนวทางการดำเนินนโยบายของอดีตผู้นำ เติ้ง เสี่ยวผิง ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะคำปราศรัยของเติ้ง เสี่ยวผิง ครั้งสำคัญสองครั้งคือ ในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๘๔ (พ.ศ. ๒๕๒๗) ในหัวข้อ “วิถีทางใหม่ในการสร้างความมั่นคงแก่โลก” (A New Approach Toward Stabilizing the World Situation) ที่เน้นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโลกโดยสันติวิธี และคำปราศรัยในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๘๔ (พ.ศ. ๒๕๒๗) ในหัวข้อ “การรักษาสันติภาพของโลกและการสร้างหลักประกันในการพัฒนาภายในประเทศ” (Safeguard World Peace and Ensure Domestic Development) มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิความเป็นเจ้าเพื่อรักษาสันติภาพของโลก จีนจะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศโลกที่สามเสมอ เนื่องจากจีนยังมีความยากจนและแม้จะร่ำรวยขึ้นก็ยังไม่แสวงหาความเป็นเจ้า จีนสนับสนุนการเจรจาปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จีนจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง และนโยบายต่างประเทศของจีนมุ่งแสวงหาสันติภาพของโลก เพื่อทุ่มเทการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย (เฉียน ฉีเจิน, ๒๕๔๙, หน้า ๒๓๒-๒๓๕)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้ส่งผลต่อการปรับตัวในการแข่งขันทางเศรษฐกิจต่อทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น กลุ่มประเทศยุโรป ฯลฯ และได้กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคตื่นตัวเรื่องการค้าเสรีมากขึ้นโดยเฉพาะจีน ซึ่งมีค่าแรงงานต่ำเป็นตลาดแรงงานขนาดใหญ่ มีตลาดการค้าจำนวนมาก และมีเงินทุนสำรองต่างประเทศจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐฯ เนื่องจากจีนประสบความสำเร็จในด้านการค้า จนได้ดุลการค้าจำนวนมาก ยิ่งทำให้จีนเป็นจุดดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น รวมทั้งเป็นฐานการผลิตขนาดใหญ่จึงเป็นผลให้เศรษฐกิจของจีนเจริญเติบโตมากกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อเนื่องกันนานนับ ๑๐ ปี (Deng, Yong and Moore, Thomas., 2008, pp. 113-136)

การที่เศรษฐกิจของจีนเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้ทำให้ประเทศต่าง ๆ เกิดความหวาดระแวงว่า จีนจะนำผลที่ได้จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพัฒนาด้านแสนยานุภาพทางการทหารจนอาจกลายเป็นภัยคุกคามต่อภูมิภาคและเป็นภัยคุกคามต่อโลก แต่จีนก็ได้ยืนยันว่าจีนไม่ใช่อภัยคุกคามทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารโดยยกเหตุผลในเรื่องของความล้าหลังในพื้นที่ภาคตะวันตกของจีนที่มีประชากรยากจนและมีความแตกต่างกับพื้นที่ในภาคตะวันออกของจีนที่เป็นเมืองท่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจีนต้องแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะความยากจนของประชาชน จึงไม่มีพลังที่จะไปรุกรานประเทศอื่นใด

ส่วนในทางด้านการทหารนั้น จีนก็ได้แสดงท่าทีผ่านทางเอกสารการป้องกันประเทศ (Defense White Paper) ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ (Information Office of the State Council of the People's Republic of China, 2009, pp. 8-13) ว่า

“...จะใช้กำลังทหารไปเพื่อการป้องกันประเทศ และเน้นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยสอดคล้องกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งเน้นการฉีกกำลังระหว่างกองทัพกับรัฐบาลและกองทัพกับประชาชน...”

นอกจากนี้จีนได้แสดงท่าทีว่าจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์และจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อนหากไม่ถูกโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ (Swaine, Michael D., 2005, pp. 266-285)

ปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลาปัจจุบัน วิเคราะห์ได้ว่าทุกประเทศพยายามแสวงหาพันธมิตรในรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) ดังกรณีของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับรัสเซียที่ได้มีการลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๔ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ก็ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมที่กรุงมอสโกเกี่ยวกับความเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งการมีความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบขององค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ที่จีน รัสเซียและอดีตประเทศในสหภาพโซเวียต อันได้แก่ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถานและเติร์กเมนิสถาน เข้าเป็นสมาชิก เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาพรมแดนตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย

นอกจากนี้ จีนยังมีความร่วมมือทางการทหารกับรัสเซียในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ รวมทั้งการซ้อมรบร่วมในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อร่วมกันแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบการแผ่ขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกา โดยจีนสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิกในองค์การการค้าโลก (WTO: World Trade Organization) และสั่งซื้อน้ำมัน อวุธยุทโธปกรณ์ทางทหาร เช่น เครื่องบินรบ เรือดำน้ำ และเรือพิฆาตจากรัสเซีย เป็นต้นตลอดจนสนับสนุนรัสเซียในการแก้ปัญหาเรื่องดินแดนเชชเนีย ในขณะที่รัสเซียก็สนับสนุนจีนในปัญหาไต้หวันและทิเบต

รวมทั้งร่วมมือกับจีนในการคานอำนาจกับสหรัฐฯ และคัดค้านการใช้กำลังทหารของสหรัฐฯ กรณีโจมตีอิรัก โดยจีนกับรัสเซียมีจุดยืนร่วมกันที่จะสนับสนุนรูปแบบของหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) เพื่อมิให้สหรัฐฯ ผูกขาดการเป็นขั้วอำนาจเดียว (Unipolar)

สำหรับความเคลื่อนไหวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการก่อการร้ายและภัยคุกคามที่เกิดจากอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคและกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) อันเป็นผลมาจากการที่ประเทศในกลุ่มสมาชิกประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งเป็นที่ตั้งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์โดยเฉพาะเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันที่สำคัญและเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าโดยผ่านช่องแคบมะละกา นอกจากนี้ ยังมีช่องแคบซุนดาและช่องแคบลอมบอก ซึ่งเป็นช่องแคบที่สำคัญที่เชื่อมการคมนาคมติดต่อกับทวีปออสเตรเลีย (Swaine, Michael D., 2005, pp. 276-278)

ดังนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงตกเป็นพื้นที่เป้าหมายของการแผ่ขยายอิทธิพลของมหาอำนาจต่าง ๆ เหนือดินแดนแถบนี้ ทำให้ประเทศในภูมิภาคนี้จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มอาเซียน (ASEAN) เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเพิ่มพลังอำนาจในการเจรจาต่อรองโดยมีความร่วมมือทางการเมืองผ่านกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วย ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) โดยมีประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ เป็นประเทศคู่เจรจา เช่น สหรัฐฯ แคนาดา รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย กลุ่มยุโรปและออสเตรเลีย เป็นต้น

จุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคสมัยนั้น มุ่งเน้นเป้าหมายในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นเพื่อสร้างหลักประกันในการรักษาความสงบ ความมั่นคงและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพื่อนำพาประเทศจีนสู่ความทันสมัยโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศรอบบ้านและเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อลดอำนาจอิทธิพลของสหรัฐฯ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของจีนโดยเฉพาะผลประโยชน์ในทะเลจีนใต้ ตลอดจนการแสวงหาวิธีการดำเนินความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นซึ่งมีอิทธิพลอำนาจทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันและความตึงเครียดจนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน รวมทั้งไม่กระทบต่อการแสวงหาเส้นทางในการนำได้หันเข้ามารวมอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของจีน

นอกจากนั้นจีนยังมุ่งแสวงหาเส้นทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ก้าวหน้ากับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อปกป้องสถานะแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการรักษาผลประโยชน์ของจีน (Hao, Su, 2009, pp. 35-40)

สำหรับแนวทางที่จีนมุ่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาศัยวิเคราะห์ขั้นตอนในการดำเนินการได้ ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสร้างบทบาทใหม่ของการเป็นสถาบันระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง เช่น การประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ เอเปค (The Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC)

ขั้นตอนที่สอง มุ่งใช้กลไกของสถาบันระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคโดยเฉพาะหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจในเอเชีย ได้แก่ กรอบการประชุมอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3 หรือ ASEAN Plus Three: APT)

ขั้นตอนที่สาม มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนต่อการสร้างบรรทัดฐานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ในการต่อต้านการขยายอำนาจอิทธิพลเพื่อครองความเป็นเจ้า (Hegemonic Power)

ขั้นตอนที่สี่ เร่งดำเนินการให้สถาบันระหว่างประเทศมีกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาค เช่น กลไกของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟต้า (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และ กรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า มุ่งยกระดับความเชื่อมั่นของกลไกเพื่อความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งในรูปแบบทวิภาค (Bilateral) และพหุภาคี (Multilateral) ให้มีความสมดุลที่จะผลักดันให้เกิดประชาคมความมั่นคง (Security Community) ของภูมิภาคต่อไป

ขั้นตอนสุดท้าย ส่งเสริมแนวทางของความสัมพันธ์ในความร่วมมือด้านความมั่นคงทั้งที่เป็นทางการ (Formal Security Approach) และที่ไม่เป็นทางการ (Informal Security Approach) โดยตั้งคณะทำงานร่วมกันเพื่อลดข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีกิจกรรมร่วมกัน

เครื่องมือด้านนโยบายต่างประเทศเพื่อความมั่นคงของจีนในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดตามแนวทางขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวแล้วนั้น จะทำให้จีนมีสถานะความเจริญรุ่งเรืองเหมือนเช่นในอดีตกาลกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจหลักในภูมิภาคอย่างสันติวิธีหรือการผงาดอย่างสันติ โดยการสร้างความมั่นคงโดยนำบทเรียนจากอดีตมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแนวทางในการนำประเทศให้รอดพ้นจากการถูกแทรกแซงจากอำนาจอิทธิพลของประเทศตะวันตกและสามารถดำเนินนโยบายการป้องกันประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจรวมทั้งเป็นหลักประกันในการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างเป็นอิสระ (Dongxiao, Chen, 2008, pp. 27-44)

แนวคิดด้านความมั่นคงและการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

การดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคงของจีนมุ่งนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnerships) กับประเทศต่าง ๆ โดยมีการประเมินสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศว่า จะยังไม่มีสงครามขนาดใหญ่ในภูมิภาคที่จะเป็นอุปสรรคต่อโอกาสการพัฒนาประเทศของจีน แต่กระแสโลกาภิวัตน์จะกระพือต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่นทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น (Interdependence) โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ความสมดุลในด้านกำลังอำนาจหลังจากยุคสงครามเย็นที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสองขั้วอำนาจไปอยู่ภายใต้การถูกรอบงำโดยสหรัฐฯ ในลักษณะของการเป็นขั้วอำนาจเดียว แต่ในอนาคตระบบความมั่นคงจะมีพัฒนาการไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งจะมีการเผชิญหน้ากับความท้าทายของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Non Traditional Security Challenges) เพิ่มมากขึ้นทั้งจากการก่อการร้าย การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอำนาจร้ายแรง และภัยพิบัติรุนแรงทางธรรมชาติ เป็นต้น

การผงาดของจีน (Rise of China) จะมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก ซึ่งจีนต้องมีการบทบาทในการสร้างกฎระเบียบรวมทั้งบรรทัดฐานขององค์ระหว่างประเทศในรูปแบบพหุภาคีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของจีนร่วมกับประเทศต่างๆ แต่ปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องพลังงาน ทำให้จีนต้องแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ ๆ ดังนั้น สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงดังกล่าวทำให้จีนนำเสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) ที่ได้เริ่มต้นศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๙๓ จนแล้วเสร็จในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ และในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ จีนได้เสนอแนวคิดความมั่นคงใหม่ในที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงแห่งเอเชีย-แปซิฟิก ครั้งที่ 4 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

แนวคิดความมั่นคงใหม่ (New Security Concept) จะเน้นความเท่าเทียมกัน (Equality) การเจรจาหารือ (Dialogue Trust) ผลประโยชน์ร่วม (Mutual Benefit) และความร่วมมือ (Cooperation) โดยมีองค์ประกอบ ๓ ประการ (Shenxia, Zheng., 2008, pp. 8-15) คือ

๑. ความมั่นคงร่วม (Common Security) โดยแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี (Peaceful Resolution of International Disputes) ซึ่งอาจเปรียบเทียบความมั่นคงร่วมเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

๒. ความร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security) โดยมีมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures) เช่น การพบปะพูดคุยปรึกษาหารือทางยุทธศาสตร์ การร่วมมือเพื่อความมั่นคงในภูมิภาค การร่วมมือกันแก้ปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และการแลกเปลี่ยนทางการทหาร ฯลฯ ซึ่งเปรียบได้กับการเป็นแนวทาง (Approach) ของแนวคิดความมั่นคงใหม่

๓. การพัฒนาความมั่นคง (Development Security) ให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเปรียบได้กับการมีรากฐานที่สำคัญ (Foundation)

เหตุผลสำคัญในการดำเนินนโยบายความมั่นคงของจีนดังกล่าว ในประการแรกเนื่องจากสภาพลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จีนมีเขตแดนติดต่อกับประเทศต่าง ๆ รวม 14 ประเทศ และในจำนวนนั้นเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ถึง 4 ประเทศ (ได้แก่ รัสเซีย อินเดีย ปากีสถาน และเกาหลีเหนือ) ในประการที่สอง จีนต้องเผชิญหน้ากับพันธมิตรของสหรัฐฯ ได้แก่ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์และไทย ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งมิตรและศัตรูของจีน และประการสุดท้าย ความบาดหมางในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจหลักทางเศรษฐกิจของโลก รวมทั้งความใกล้ชิดระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ซึ่งจีนประเมินว่า สหรัฐฯ จะดำเนินการต่อจีนใน ๓ ลักษณะ (Lampton, David M., 2008, pp. 271-273) คือ ลักษณะแรก มุ่งรังแกและจำกัดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ลักษณะที่สอง ปกป้องผลประโยชน์เศรษฐกิจของสหรัฐฯ

โดยสร้างอุปสรรคต่อสินค้าและการบริการของจีน ลักษณะที่สาม สหรัฐฯ จะเร่งการแข่งขันกับจีนโดยเพิ่มระดับมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ เช่น คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ฯลฯ

สรุป

เมื่อย้อนพิจารณาการดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนในยุคของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ซึ่งเน้นการพัฒนาและสร้างความร่วมมือกับนานาประเทศ สะท้อนแนวคิดสำคัญ คือ “การผงาดของจีนอย่างสันติ” จะเห็นได้ว่ามีแกนหลักที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑. มุ่งรักษาผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของประเทศในสามประการใหญ่ๆ คือ ประการแรก การดำรงอยู่ของระบบพื้นฐานความมั่นคงแห่งชาติภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์จีน ประการที่สอง การปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ประการที่สาม การพัฒนาทางสังคมและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนตามแผนที่ได้กำหนดไว้

๒. มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมให้มีสันติภาพเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติคือการเคารพอธิปไตย การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน การให้ความเสมอภาคต่อกันและการใช้วิธีการสันติในการอยู่ร่วมกัน

๓. ปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่จีนถือว่าเป็นกิจการภายในของจีนได้แก่ ดินแดนไต้หวัน, มณฑลซีจ้วง (ทิเบต) เกี่ยวกับปัญหาหอการค้าโลกลามะ และปัญหาชนกลุ่มน้อยในมณฑลซินเจียง รวมทั้งลัทธิที่จีนประกาศให้เป็นลัทธิเอกภพนิยมคือ ฝ่าหลุนกง

เอกสารอ้างอิง

เฉียน ฉีเจิน. (๒๕๔๔). *บันทึกการทูตจีน ๑๐ เรื่อง*. อาทร พึ่งธรรมสาร (แปลจากต้นฉบับภาษาจีน). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

Bijian, Zheng. (2005). *China's New Road of Peaceful Rise and Chinese – U.S. Relations*. Brookings Institution, (Speech Paper), June 16, 2005.

Deng, Yong and Moore, Thomas.(2008). “China Views Globalization: Toward a New Great-Power Politics?” in Lennon, Alexander T. J. and Kozlowski, Amanda.(ed.). *Global Powers in the 21st Century : Strategy and Relations*. Massachusetts: MIT Press., 113-136.

Dongxiao, Chen. (2008). *Building up a Cooperative & Co-progressive New Asia: China's Asia Strategy towards 2020*. Shanghai: Shanghai Institutes for International Studies.

Goh, Evelyn. (2008). “Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia” in *International Security* (Winter2007/08), Volume 32, Number 3, 145.

Hao, Su. (2009). “Harmonious World : The Conceived International Order in Framework of China's Foreign

Affairs” in Iida, Masafumi. (ed.). *China’s Shift : Global Strategy of the Rising Power*. Tokyo : The National Institute for Defense Studies, Japan., pp. 29-55.

Information Office of the State Council of the People’s Republic of China. (2009). *China’s Nation Defense in 2008*, Beijing: Information Office of State Press.

Jiechi, Yang. (2009). *Broaden China – US Cooperation in the 21st Century*. (speech). <http://www.fmprc.gov.cn>

Jintao, Hu. (2005). Building Towards a Harmonious World of Lasting Peace and Common Prosperity.

(speech). <http://www.fmprc.gov.cn>

Lampton, David M. (2008). *The Three Faces of Chinese Power Might, Money, and Minds*. California: University of California Press.

Rourke, John T. (2008). *International Politics on the World Stage*. 12th ed. New York: McGraw-Hill.

Shambaugh, David. (2008). “The New Strategic Triangle: U. S. and European Reactions to China’s Rise” in Lennon, Alexander T. J. and Kozlowski, Amanda.(eds.). *Global Powers in the 21st Century : Strategy and Relations*. Massachusetts: MIT Press., 151-173.

Shenxia, Zheng. (2008). “China’s Peaceful Development and Asia-Pacific Security” in China Association for Military Science. *Peaceful Development and Security in the Asia – Pacific Region*. Beijing: Military Science Publishing House., 8-15.

Swaine, Michael D. (2005). “China’s Regional Military Posture” in Shambaugh, David. (ed). *Power Shift : China and Asia’s New Dynamics*. California : University of California Press., 266-285.

Yunling, Zhang and Shiping, Tang. (2005). “China Regional Strategy” in Shambaugh, David. (ed). *Power Shift : China and Asia’s New Dynamics*. California: University of California Press., 48-68.

	Name and Surname (姓名) : CHAIYASIT TANTAYAKUL, Maj. Gen.
	Highest Education (最高学历) : Ph. D. (Political Science) Ramkhamhaeng University
	University or Agency (任职院校或单位) : Office of the Permanent Secretary for Defence
	Field of Expertise (专业领域) : International Relations, China Politics
	Address (地址) : 116 Soi 19/5 Mooban Auh-suk, Pattanakarn Road, Suanluang Bangkok, Thailand 10250